



evaluatie- en adviescommissie passend onderwijs

**advies**

**PREVENTIEVE AMBULANTE BEGELEIDING**



**advies**

**PREVENTIEVE AMBULANTE BEGELEIDING**

# Colofon

De Evaluatie- en adviescommissie Passend onderwijs (ECPO) is een onafhankelijke commissie met als taak de experimenten en veldinitiatieven Passend onderwijs te evalueren en de staatssecretaris van OCW over de vormgeving van Passend onderwijs te adviseren.

Uitgave van de ECPO, Den Haag, 2008  
ISBN 987-90-79899-01-2

## **Bestellingen van publicaties**

ECPO  
Postbus 19521  
2500 CM  
Den Haag  
Email: [post@ecpo.nl](mailto:post@ecpo.nl)

## **Ontwerp en opmaak**

AB Promotions

## **Drukwerk**

AB Promotions

© ECPO, Den Haag  
Alle rechten voorbehouden. All rights reserved.

**advies**  
**PREVENTIEVE AMBULANTE BEGELEIDING**



# Inhoud

<b>1</b>	<b>Advies</b>	
1.1	Aanleiding advies	7
1.2	Bevindingen	7
1.3	Aanbevelingen aan de staatssecretaris	9
<b>2</b>	<b>Toelichting bij advies</b>	
2.1	Behoeftte aan flexibiliteit	11
2.2	Veelheid aan verschijningsvormen	12
2.3	Ontbreken van empirisch bewijs	13
2.4	Verschillende verwachtingen	14
2.5	Overheveling van middelen voor rugzak naar middelen voor PAB	14
2.6	Beschikbare bronnen voor financiering PAB	15
2.7	Proefprojecten	16
2.8	Innovatie van onderop en rapportage van ervaringen	17
2.9	Vervolgadvies	17
	<b>Bijlagen</b>	
1.	Samenvatting van de gesprekken die met de organisaties, velddeskundigen en ouders zijn gevoerd over PAB	19
2.	Leidraad zoals gebruikt bij de gesprekken met velddeskundigen over preventieve ambulante begeleiding gevoerde gesprekken	27
3.	Wettelijke regeling ambulante en preventieve ambulante begeleiding	31
4.	Praktijkvoorbeelden van protocollen en werkafspraken	35
5.	Financiële middelen	45
6.	Personen en organisaties waarmee de ECPO in het kader van de voorbereiding van dit advies heeft gesproken	49
7.	Gebruikte afkortingen	53





# 1. ADVIES

## 1.1 Aanleiding advies

In haar brief aan de Tweede Kamer van 5 december 2007 vermeldt staatssecretaris Dijkma te overwegen een deel van de middelen voor ambulante begeleiding om te zetten in middelen voor preventieve ambulante begeleiding om op die wijze een bijdrage te leveren aan de omslag van 'curatie naar preventie'. In dezelfde brief bericht zij de Evaluatie- en Adviescommissie Passend onderwijs (ECPO) hierover advies te zullen vragen.

In aansluiting op dit verzoek heeft de ECPO zich de volgende concrete vragen gesteld:

- Kan het omzetten van een deel van de middelen voor ambulante begeleiding in preventieve ambulante begeleiding voorkómen dat kinderen speciaal onderwijs of een rugzak in het regulier onderwijs nodig hebben?
- Hoe zou zo'n regeling vorm moeten krijgen en wanneer zou deze regeling ingevoerd kunnen worden?

## 1.2 Bevindingen

De ECPO heeft geconstateerd dat er in het onderwijsveld behoefte bestaat aan uitbreiding van de mogelijkheden om in een vroeg stadium preventieve ambulante begeleiding (PAB) te kunnen bieden en waarnodig – vooral in cluster 4- ook voor een langere periode (6 tot 12 maanden). Deze behoefte aan meer flexibiliteit en maatwerk beperkt zich echter niet uitsluitend tot de preventieve ambulante begeleiding, maar betreft eveneens de reguliere ambulante begeleiding.

De commissie heeft ook vastgesteld dat zich inmiddels een veelheid aan verschijningsvormen preventieve ambulante begeleiding heeft ontwikkeld, waarbij doelgroep, aard, omvang en financiering per cluster, per regio en per onderwijssoort sterk kunnen verschillen.

De commissie heeft voorts moeten constateren dat op dit moment geen empirisch bewijs voorhanden is waaruit blijkt dat uitbreiding van preventieve ambulante begeleiding het aantal indicaties voor speciaal onderwijs en rugzak zal verminderen. Effecten van de preventieve ambulante begeleiding worden niet gemeten. Bevindingen en opbrengsten worden ook niet systematisch gedocumenteerd.

De verwachtingen in het onderwijsveld over het effect van uitbreiding van preventieve ambulante begeleiding lopen uiteen. Over de veronderstelling dat uitbreiding van preventieve ambulante begeleiding zal leiden tot vermindering van het aantal indicaties voor het speciaal onderwijs wordt zeer verschillend gedacht. Velen wijzen erop dat het vroegtijdig

signaleren van zorgleerlingen er toe kan leiden dat juist eerder een indicatie voor speciaal onderwijs wordt aangevraagd. In dat geval zal uitbreiding van de preventieve ambulante begeleiding niet tot minder, maar zelfs tot meer indicaties voor het speciaal onderwijs leiden.

Daarnaast heeft de commissie vastgesteld dat de voorgestelde wijze van bekostiging (budgettair neutrale overheveling van een deel van de middelen voor de reguliere ambulante begeleiding uit de rugzak naar preventieve ambulante begeleiding) een aantal niet te onderschatten problemen oproept:

- Zij doet geen recht aan het beginsel van gelijke behandeling van leerlingen met een rugzak en van leerlingen van wie de ouders voor een aparte school voor speciaal onderwijs kiezen.
- De voorgestelde wijze van bekostiging houdt geen rekening met de ervaring van het onderwijsveld dat een deel van de leerlingen na verloop van tijd met minder ambulante begeleiding toe kunnen en komt niet tegemoet aan de wens om ook de reguliere ambulante begeleiding flexibeler in te kunnen zetten.
- Het inschatten van de juiste verhouding tussen de middelen voor preventieve ambulante begeleiding en de middelen voor reguliere ambulante begeleiding is onmogelijk zolang geen zicht bestaat op de omvang van de doelgroep en de omvang van de benodigde begeleiding.
- Bij de voorgestelde wijze van bekostiging wordt het budget voor preventieve ambulante begeleiding in beginsel afhankelijk van het aantal positieve indicaties in het werkgebied van het Regionale Expertisecentrum: hoe meer so-indicaties, hoe groter het budget voor preventieve ambulante begeleiding. Een dergelijke prikkel kan buitengewoon ongewenste effecten hebben.

Tot slot heeft de commissie vastgesteld dat de thans bij de REC's beschikbare basisbudgetten voor PAB sterk variëren per cluster en per doelgroep. Deze verschillen in beschikbare budgetten blijken vooral historisch verklaard te moeten worden. De commissie heeft geen relatie kunnen ontdekken tussen de beschikbare bedragen per leerling (zie bijlage 5) en de omvang van de problematiek van de betreffende doelgroep. Het ontbreekt aan inzichtelijke criteria als basis voor de toekenning van de PAB-budgetten aan de REC's.

## 1.3 Aanbevelingen aan de staatssecretaris

### ***Aanbeveling 1***

De ECPO adviseert de staatssecretaris vooralsnog geen structurele verandering aan te brengen in de financiering van de PAB. De commissie beveelt daarentegen aan het onderwijsveld de komende tijd zelf de ruimte te geven de PAB in een beperkt aantal proefprojecten verder te ontwikkelen om, in samenhang met de reguliere AB, maatwerk en flexibiliteit te realiseren. Zij adviseert de effecten (waaronder de bijdrage die PAB levert aan het voorkomen van so-indicaties) daarvan te laten evalueren, alvorens op grote schaal middelen voor de ambulante begeleiding van geïndiceerde leerlingen over te hevelen naar PAB van niet geïndiceerde leerlingen. De commissie is van mening dat er op dit moment nog te veel onduidelijkheid bestaat over de beoogde doelgroepen, de aard, de omvang en de financiering van de PAB om nu al richtinggevende uitspraken over de effecten van overheveling van reguliere ambulante begeleiding naar PAB en de gewenste vormgeving te kunnen doen.

### ***Aanbeveling 2***

De commissie beveelt aan deze proefprojecten, in overleg met de Regiegroep, te integreren in de experimenten en veldinitiatieven Passend onderwijs. Daarnaast kunnen ook andere regionale initiatieven als proefproject worden aangemerkt. In dat geval is het wenselijk om deze initiatieven, wanneer zij geen financiële bijdrage ontvangen als experiment of veldinitiatief door middel van een zgn. 'stimuleringsubsidie' te faciliteren. Evaluatie van de resultaten van deze proefprojecten zal de gewenste duidelijkheid moeten geven over de bereikte doelgroep(en), inhoud, vormgeving, effecten en wijze van financiering van PAB.

### ***Aanbeveling 3***

De commissie adviseert voorts om inrichting en vormgeving vooralsnog zoveel mogelijk over te laten aan de onderwijspartners in het regionale netwerk. Dit sluit aan bij de behoefte om vernieuwingen meer van onderop gestalte te laten krijgen. Wanneer de ambulante begeleidingsmiddelen uit de rugzak van een daartoe geïndiceerde leerling worden ingezet voor PAB van niet geïndiceerde leerlingen, zal binnen de huidige regelgeving altijd de instemming van de betreffende ouders nodig zijn. Op één onderdeel acht de commissie van belang dat de staatssecretaris op korte termijn meer duidelijkheid geeft. Dit betreft de toekenning en de omvang van de PAB-budgetten waarover de REC's beschikken. De grote verschillen in de budgetten per cluster en per doelgroep en het ontbreken van inzichtelijke criteria voor de toekenning vragen om meer duidelijkheid en transparantie.

#### ***Aanbeveling 4***

De commissie acht het niet zinvol het onderwijs voor te schrijven dat uitbreiding van de PAB uitsluitend gefinancierd mag worden met de middelen die op dit moment via de leerling-gebonden financiering (LGF) ter beschikking staan. Het beschikbare volume zou daardoor mogelijk eerder krimpen dan groeien omdat scholen geen prikkels meer zullen ervaren om nog langer eigen middelen hiervoor in te zetten. De huidige 'good practices' laten zien dat op dit moment nogal wat reguliere scholen de bereidheid hebben om ook eigen middelen (o.a. WSNS-middelen, scholingsbudgetten, voormalige schoolbegeleidingsmiddelen) in te zetten ten behoeve van PAB. Die bereidheid om ook eigen middelen in te zetten voor PAB lijkt groter:

- waar scholen en REC's heldere afspraken hebben gemaakt;
- waar de kwaliteit van de ambulante begeleiding goed is;
- waar openheid bestaat over de inzet van de beschikbare middelen voor PAB.

#### ***Aanbeveling 5***

De commissie adviseert eisen te stellen aan de wijze waarop de betrokken scholen in het kader van hun verantwoordingsplicht rapporteren over de opzet, de uitvoering, de financiering en de resultaten van deze proefprojecten. Daarbij zou het vooral moeten gaan om de volgende ijkpunten:

- de bereikte doelgroepen;
- de plaats van de PAB binnen het regionale zorgcontinuüm;
- de wijze waarop wordt beslist of een leerling al of niet voor PAB in aanmerking komt;
- de wijze waarop PAB op leerling- en schoolniveau wordt ingevuld;
- de betrokkenheid van de ouders;
- de personele inzet die aan PAB wordt besteed;
- de kosten die daaraan verbonden zijn en de wijze waarop deze worden gefinancierd;
- de (bedoelde en onbedoelde) effecten van PAB.

#### ***Aanbeveling 6***

De commissie adviseert tot slot om met behulp van deze rapportages een kennisbestand op te bouwen met voorbeelden van 'good practice'. Dit kennisbestand kan een bijdrage leveren aan de totstandkoming van een 'evidence based' richtlijn voor een meer gestandaardiseerde werkwijze (P)AB. Dit kennisbestand kan tevens van groot nut zijn bij de verdere besluitvorming over de wijze waarop de beoogde omslag van curatie naar preventie kan worden bewerkstelligd.

## 2. Toelichting bij advies

### 2.1 Behoeftte aan flexibiliteit

De ECPO heeft in het kader van de voorbereiding van dit advies een groot aantal gesprekken met velddeskundigen gevoerd (zie de bijlagen 1, 2 en 6). Tijdens deze gesprekken werd door vele betrokkenen naar voren gebracht dat de vigerende regelgeving met betrekking tot de financiering, de aard en de duur van de ambulante begeleiding te weinig speelruimte biedt. Daardoor kunnen de beschikbare budgetten niet altijd optimaal worden benut. Dit geldt zowel voor de zgn. reguliere ambulante begeleiding (extra zorg vanuit het speciaal onderwijs als onderdeel van de zgn. rugzak) als voor de preventieve ambulante begeleiding (PAB). Voor beide vormen van ambulante begeleiding bestaat behoefte aan flexibilisering van de regelgeving. Daarbij spelen in het veld de volgende overwegingen een belangrijke rol:

- niet alle leerlingen aan wie een zgn. rugzak is toegekend behoeven dezelfde mate van zorg; sommige leerlingen behoeven zeer intensieve zorg, voor andere leerlingen is een relatief lichte vorm van zorg toereikend;
- bij een aantal leerlingen met een rugzak kan de intensiteit van de begeleiding na een eerste fase van zeer intensieve zorg in een volgende fase geleidelijk worden afgebouwd;
- bij een (beperkt) aantal leerlingen kan de ambulante begeleiding worden beëindigd, voordat de periode waarvoor de rugzak is toegekend is verstreken;
- bij een groter aantal leerlingen dan nu het geval is zou vroegtijdige ambulante begeleiding (wanneer daarvoor een toereikend budget beschikbaar zou zijn) kunnen voorkómen dat een rugzak moet worden toegekend;
- (preventieve) ambulante begeleiding zou zonder strikte koppeling aan één of meer geïndiceerde leerlingen ook ingezet moeten kunnen worden in het kader van de bijscholing van leerkrachten in de omgang met zorgleerlingen;
- bij een aantal leerlingen, met name bij leerlingen met gedragsstoornissen, is het gewenst de PAB langer (6 tot 12 maanden) te laten duren dan binnen de thans geldende voorschriften mogelijk is; pas dan wordt de verwachting dat PAB een indicatie voor speciaal onderwijs of rugzak kan voorkomen reëel geacht.

De huidige regelgeving (zie bijlage 3) en de wijze van financiering houden niet of nauwelijks rekening met de hierboven genoemde verschijnselen. Desondanks blijken in de praktijk werkbare oplossingen te zijn gevonden.

Een flexibeler inzet van de ambulante begeleidingsmiddelen uit de rugzak ten gunste van PAB is echter alleen mogelijk met instemming van de ouders van de leerlingen die een rugzakbeschikking hebben. Die instemming wordt vaak gegeven, zoals blijkt uit de gesprekken die met hen zijn gevoerd. Voor ouders is het daarbij van belang dat zij betrokken zijn en blijven bij de uitvoering van het overeengekomen handelingsplan en de jaarlijkse evaluatie. Ook willen zij erop kunnen rekenen dat intensieve ambulante begeleiding wordt hervat wanneer dat nodig is. Die garantie is voor ouders wezenlijk.

## 2.2 Veelheid aan verschijningsvormen

Een in 2003 op verzoek van de Wegbereiders LGF samengesteld overzicht met voorbeelden van preventieve ambulante begeleiding in cluster 4 laat zien dat deze vorm van extra onderwijszorg een groot aantal verschijningsvormen kent.<sup>1</sup> Doel, werkwijze, personele inzet, bekostiging en de samenwerking met andere betrokkenen verschillen van school tot school. De gesprekken die recentelijk door de ECPO met een groot aantal velddeskundigen zijn gevoerd, versterken dit beeld (zie bijlage 1). Desalniettemin kunnen grofweg twee typen van PAB worden onderscheiden: PAB gericht op de individuele leerling en PAB in de vorm van systeembegeleiding.

Bij PAB gericht op de individuele leerling gaat het doorgaans om kortdurende ondersteuning (twee tot zes contacten) van een leerling in het regulier onderwijs vanuit een REC of school voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Deze ondersteuning heeft in het merendeel van de gevallen vooral betrekking op de leerkracht, mentor of interne begeleider. Directe ondersteuning van de leerling zelf komt veel minder voor. In grote lijnen gaat het om het bieden van concrete handreikingen en om de overdracht van kennis en vaardigheden betreffende de specifieke problematiek waarmee de betrokken leerling van doen heeft. In sommige regio's wordt op het individuele kind gerichte PAB ook wel ingezet na het niet toekennen van een indicatie voor een zgn. rugzak. Het komt ook voor dat op het individu gerichte PAB het karakter krijgt van 'toeleiding naar een indicatiestelling'.

Bij PAB in de vorm van systeembegeleiding gaat het o.a. om voorlichting en scholing van leerkrachten. Een aantal 'diensten ambulante begeleiding' heeft daartoe een voorlichtings- en scholingsaanbod ontwikkeld. Dit betreft bijvoorbeeld het opstellen van handelingsplannen en/of kennisoverdracht over bepaalde stoornissen. Soms wordt ook video-interactie-training aangeboden. Over deze methode wordt door veldwerkers vaak positief geoordeeld. PAB in de vorm van systeembegeleiding is soms ook ingebed in de ambulante begeleiding van geïndiceerde leerlingen. In dat geval profiteren ook de niet-geïndiceerde leerlingen van de ondersteuning die de ambulante begeleiding biedt.

Het aantal ambulante begeleide leerlingen met een cluster 4 indicatie is inmiddels zo groot, dat een aanzienlijk deel van de reguliere scholen regelmatig bezocht wordt door een ambulante begeleider. Uit gesprekken blijkt dat reguliere scholen zo'n ambulante begeleider soms ook consulteren voor een (nog) niet geïndiceerde leerling waarbij zich gedragsproblemen voordoen. Zo wordt in de praktijk ambulante begeleiding voor geïndiceerde leerlingen ook preventief ingezet.

---

1 Wegbereiders LGF (2003). *Preventieve ambulante begeleiding in cluster 4*. Den Haag: Wegbereiders LGF

Inmiddels heeft de WEC-raad zich tot doel gesteld een bijdrage te leveren aan de stroomlijning van het werk dat onder de noemer (preventieve) ambulante begeleiding wordt verricht. Daarbij gaat het o.a. om het oplossen van knelpunten, het werken op basis van gemeenschappelijke richtlijnen en het ontwikkelen van een instrument ten behoeve van de kwaliteitszorg met betrekking tot deze vorm van dienstverlening.

De grote variatie die de invulling van de PAB op dit moment vertoont, hoeft uiteraard geen probleem te zijn, maar maakt het wel lastig om uitspraken te doen over bedoelde en onbedoelde effecten. Hetzelfde geldt voor de wijze van financiering.

### 2.3 Ontbreken van empirisch bewijs

In de literatuur en in gesprekken met velddeskundigen wordt een aantal positieve effecten van PAB genoemd.<sup>2</sup> De belangrijkste daarvan zijn:

- flexibilisering van de zorg: op dit moment gaat het veelal om de keuze tussen 'een volledige rugzak' of geen enkele vorm van extra onderwijszorg;
- uitbreiding van het handelingsrepertoire van het regulier onderwijs: PAB leidt tot uitbreiding van kennis en vaardigheden van leraren binnen het regulier onderwijs;
- vergroting van de mogelijkheid om leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften binnen het regulier onderwijs te handhaven: adequate zorg in een vroegtijdig stadium voorkomt verdere escalatie van de problemen;
- vermindering van het aantal aanmeldingen voor het (voortgezet) speciaal onderwijs of de reguliere rugzak: de drie hierboven aangestipte voordelen bewerkstelligen een vermindering van het aantal aanmeldingen voor het speciaal onderwijs.

Eén en ander klinkt plausibel. Het probleem is wel dat empirische bewijsvoering ontbreekt. De schaarse onderzoeken op dit terrein hebben vooral het karakter van tevredenheidsonderzoeken. Zij maken niet duidelijk in hoeverre de verwachte effecten wel of niet worden gerealiseerd. De gesprekken met velddeskundigen bevestigen dat ook in de praktijk zelden of nooit sprake is van systematische documentatie van de bevindingen of de opbrengsten, noch van enige andere vorm van deugdelijke effectmeting. Het gebruik van adequate protocollen zou voor een deel in deze lacune kunnen voorzien. De huidige werkwijzen voorzien daar (nog) niet in.

---

2 Zie bijvoorbeeld:

- LVC4, *Ambulante begeleiding cluster 4: Onderzoek naar de kwaliteit van de ambulante begeleiding van leerlingen met een indicatie cluster 4* (2008). Hoorn: Van Beekveld & Terpstra.
- Dienst Ambulante Begeleiding Ambelt (2006). *Evaluatie Ambulante Begeleiding 2005-2006*. Zwolle: Ambelt
- Groot, J.B.L. de (2007). *Ambulante begeleiding cluster 4*. Tijdschrift voor Orthopedagogiek 46, 500-509.
- Inspectie van het Onderwijs (2007). *Cluster 4: De kwaliteit van het onderwijs aan leerlingen met ernstige gedragsproblemen*. Den Haag: Inspectie van het Onderwijs.
- Gloudemans, K. & Koelemij, G.J. (2006). *De eerste ervaringen met de LGF-regeling in REC BovenAmstel*. Amsterdam: De Bascule
- REC Oost Nederland (2006). *Evaluatie tevredenheidsonderzoek*. Deventer: REC Oost Nederland.

## 2.4 Verschillende verwachtingen

De opvatting dat preventieve ambulante begeleiding tot vermindering van het aantal aanmeldingen voor het speciaal onderwijs leidt, wordt niet door iedereen gedeeld. Sommige gesprekspartners wijzen er zelfs op dat de effecten van preventieve ambulante begeleiding soms tegengesteld zijn aan dat wat wordt beoogd.<sup>3</sup> Daarbij gaat het o.a. om situaties waarin de uitbreiding van het handelingsrepertoire van leraren achterblijft bij hun toegenomen 'probleemgevoeligheid' en 'diagnostische kennis'. Wanneer preventieve ambulante begeleiding wel leidt tot verbetering op het terrein van het signaleren van problemen, maar niet tot uitbreiding van de toerusting van leraren om deze problemen aan te pakken, leidt het eerder tot een toename dan tot een afname van het aantal indicaties voor het speciaal onderwijs dan wel de rugzak. Ook bij deze opvatting past echter de kanttekening dat zij niet door de resultaten van empirisch onderzoek wordt ondersteund.

## 2.5 Overheveling van middelen voor rugzak naar middelen voor PAB

Het attractieve van de voorgestelde wijze van bekostiging (omzetting van een deel van de middelen voor reguliere ambulante begeleiding in middelen PAB) is het budgettair neutrale karakter. Het voorstel roept echter ook vijf niet te onderschatten problemen op:

- de aantasting van het beginsel van gelijke behandeling van rugzakleerlingen en van leerlingen van wie de ouders voor een aparte school voor speciaal onderwijs kiezen;
- de handhaving van het inflexibele karakter van de regelgeving;
- de inschatting van de juiste verhouding tussen de middelen voor preventieve ambulante begeleiding en de middelen voor reguliere ambulante begeleiding;
- de invoering van discutabele financiële prikkels;
- het probleem van de toekenning van de middelen voor PAB.

Een niet onbelangrijke consequentie van de voorgestelde wijze van financiering is dat zij geen recht doet aan één van de principiële uitgangspunten van het idee van leerlinggebonden financiering: het principe van gelijke behandeling van rugzakleerlingen en van leerlingen van wie de ouders voor een aparte school voor speciaal onderwijs kiezen. Bij de voorgestelde wijze van financiering komen de kosten van de verruiming van de mogelijkheid van PAB ten laste van de rugzakleerlingen en niet van hen die een aparte school voor speciaal onderwijs bezoeken. Dit staat op gespannen voet met het uitgangspunt van gelijke behandeling.

3

Zie ook:

- Smeets, E., Veen, I. van, Derricks, M. & Roeleveld, J. (2007). *Zorgleerlingen en leerlingenzorg op de basisschool*. Nijmegen: ITS

- Sontag, L., Kroesbergen, E., Leseman, P. & Steensel, R. van (2007). *De werking van de leerlinggebonden financiering in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs*. Tilburg: IVA.



Een tweede probleem is dat de voorgestelde overheveling niet tegemoet komt aan de door velen geuite wens de regelgeving te flexibiliseren: de ene leerling behoeft langer en/of intensiever PAB dan de andere. Datzelfde geldt voor de reguliere ambulante begeleiding. Sommige leerlingen met een rugzak kunnen na verloop van tijd toe met minder ambulante begeleiding dan waarvoor zij geïndiceerd zijn. Andere leerlingen hebben de ambulante begeleiding gedurende de looptijd van de indicatie ten volle nodig.

Een derde probleem betreft de inschatting van de verhouding tussen het budget voor PAB en dat voor reguliere ambulante begeleiding. Bij een te smal budget voor PAB is de kans groot dat deze vorm van extra zorg onvoldoende zoden aan de dijk zet. Bij een ruimer budget voor PAB komt de reguliere ambulante begeleiding in de knel. Het vinden van het juiste midden lijkt vooralsnog een schier onmogelijke opgave, omdat noch de omvang van de doelgroep voor PAB, noch de omvang van de benodigde begeleiding per leerling ingeschat kan worden.

Een vierde probleem is dat de voorgestelde wijze van bekostiging financiële prikkels bevat die de groei van het speciaal onderwijs eerder stimuleren dan beperken. Bij de voorgestelde bekostiging blijft het budget voor preventieve ambulante begeleiding in beginsel afhankelijk van het aantal positieve indicaties in het werkgebied van het Regionaal Expertisecentrum. Hoe effectiever de ambulante begeleiders van het REC er in slagen aanmeldingen voor speciaal onderwijs te voorkómen, hoe minder leerlingen in het REC. Minder leerlingen in het REC betekent minder middelen voor PAB. De voorgestelde wijze van bekostiging lijkt dan ook lastig te realiseren binnen het vigerende systeem van opneemfinanciering.

Een vijfde probleem houdt verband met de toekenning van PAB. Wanneer dit via de Commissies voor de Indiciestelling gaat lopen is de kans groot dat de indicatiekosten niet in verhouding staan tot de omvang van het voor daadwerkelijke hulpverlening beschikbare budget. Bij toekenning zonder een vorm van onafhankelijke indicatiestelling bestaat het risico dat de kosten onbeheersbaar worden. Toekenning op basis van duidelijke afspraken die zijn vastgelegd in een gezamenlijk protocol van speciaal onderwijs en reguliere scholen kan ook hier soelaas bieden. De huidige praktijk laat zien dat hier en daar goede voorbeelden van geprotocolleerde aanmeldingen zijn te vinden, maar dat over de gehele linie nog niet gesproken kan worden van een gestandaardiseerde werkwijze met richtlijnen voor de wijze van aanmelding, hulpverlening en het vastleggen van opbrengsten (zie bijlage 4).

## **2.6 Beschikbare bronnen voor financiering PAB**

Er is voor de uitbreiding van PAB geen additionele bekostiging beschikbaar. Dit betekent dat uitbreiding vooralsnog alleen mogelijk is wanneer het onderwijs zelf in de financiering voorziet. Daarvoor is een aantal mogelijke bronnen aanwezig.

Eén daarvan is het thans bij het REC beschikbare budget voor PAB. Dat budget varieert per cluster en per doelgroep. Zo wordt voor lichamelijk gehandicapte kinderen 994 euro per leerling ter beschikking gesteld en voor zeer moeilijk lerende kinderen 24 euro (zie bijlage 5). Deze verschillen blijken vooral historisch verklaard te moeten worden en hebben geen enkele relatie tot de omvang van de doelgroep die met PAB bediend moet worden. Snelle aanpassing van deze scheve verdeling op basis van inzichtelijke criteria lijkt dringend gewenst.

Andere bronnen die op dit moment in een aantal regio's al benut worden voor de financiering van PAB, zijn de zorgbudgetten WSNS van het primair onderwijs en de LWOO-middelen van het voortgezet onderwijs. Ook staat het de scholen vrij om scholingsbudgetten in te zetten, zeker waar het gaat om het inkopen van diensten bij een REC ten behoeve van algemene voorlichting en scholing van leerkrachten in de omgang met zorgleerlingen. In de praktijk gebeurt ook dat met regelmaat. Daarnaast is het - met instemming van de ouders - mogelijk middelen voor de reguliere ambulante begeleiding in te zetten voor PAB. Hierbij is met het oog op het belang van leerlingen met een rugzak de hoogst mogelijke zorgvuldigheid geboden.

Gelet op al deze verschillende financieringsbronnen voor PAB lijkt het niet wenselijk en eerder contraproductief om van overheidswege ad hoc voor te schrijven dat uitbreiding van de PAB uitsluitend gefinancierd moet worden via het REC-deel van de rugzak. Het beschikbare volume zou daardoor mogelijk eerder krimpen dan groeien.

## **2.7 Proefprojecten**

Op grond van de hierboven weergegeven overwegingen verdient het geen aanbeveling om op korte termijn structurele verandering aan te brengen in de financiering van de PAB. Zo'n structurele aanpassing kan beter worden opgeschort tot meer kennis over inhoud, vormgeving en effecten van preventieve ambulante begeleiding beschikbaar is. Met het oog op de verwerving van deze kennis lijkt het zinvol om in overleg met de Regiegroep Passend onderwijs de verdere ontwikkeling van de PAB te laten plaatsvinden in een beperkt aantal kleinschalige proefprojecten. Deze projecten kunnen het best worden gesitueerd onder de paraplu van de experimenten en veldinitiatieven die de komende jaren in het kader van Passend onderwijs (gaan) plaatsvinden. Daarnaast kunnen ook andere regionale initiatieven die door middel van een 'stimuleringssubsidie' worden gefaciliteerd, als proefproject worden aangemerkt. De evaluatie van deze proefprojecten kan meer duidelijkheid verschaffen over doelgroep(en), inhoud, vormgeving en effecten van PAB.

## 2.8 Innovatie van onderop en rapportage van ervaringen

De inhoudelijke invulling van deze proefprojecten is niet op de eerste plaats een zaak van de overheid maar van het onderwijsveld. De overheid kan echter, zeker waar sprake is van additionele financiering voor de experimenten en veldinitiatieven, wel eisen stellen aan de wijze waarop REC's en scholen in het kader van hun verantwoordingsplicht over de opzet, uitvoering, financiering en resultaten van deze proefprojecten gaan rapporteren.

Ook de breed gedragen wens om meer 'evidence based' te beslissen over onderwijsvernieuwingen vraagt om betrouwbare en vergelijkbare gegevens over de belangrijkste kenmerken van PAB. Daarbij gaat het o.a. om de volgende ijkpunten:

- de doelgroep waarop de preventieve ambulante begeleiding zich richt;
- de wijze waarop wordt beslist of een leerling al of niet voor preventieve ambulante begeleiding in aanmerking komt;
- de plaats van de preventieve ambulante begeleiding binnen het regionale zorgcontinuüm;
- de wijze waarop preventieve ambulante begeleiding op leerling- en schoolniveau wordt ingevuld;
- de betrokkenheid van de ouders;
- de personele inzet die aan preventieve ambulante begeleiding wordt besteed;
- de kosten die daaraan zijn verbonden en de wijze waarop deze worden gefinancierd;
- de (bedoelde en onbedoelde) effecten van preventieve ambulante begeleiding, waaronder het al dan niet aanmelden voor het speciaal (voortgezet) onderwijs.

Om evaluatie mogelijk te maken is het van belang dat in een vroeg stadium, in overleg met proefprojecten en onderzoekers, overeenstemming wordt bereikt over de wijze waarop wordt gerapporteerd over de ijkpunten.

Het materiaal dat deze rapportages opleveren vormt een belangrijk hulpmiddel bij de opbouw van een kennisbestand met voorbeelden van 'good practice'. Dit kennisbestand kan een bijdrage leveren aan de totstandkoming van een 'evidence based' richtlijn voor een meer gestandaardiseerde werkwijze (P)AB. Dit kennisbestand kan tevens van groot nut zijn bij de verdere besluitvorming over de wijze waarop de beoogde omslag van curatie naar preventie kan worden bewerkstelligd.

## 2.9 Vervolgadvies

De uitkomsten van deze proefprojecten kunnen de ECPO een belangrijk aangrijpingspunt bieden bij de samenstelling van een vervolgadvies over PAB. Over het tijdstip waarop dit vervolgadvies kan worden uitgebracht valt op dit moment nog weinig te zeggen. Dit tijdstip is sterk afhankelijk van het moment waarop de hierboven aanbevolen proefprojecten van start gaan.



## **BIJLAGE 1**

**Samenvatting van de gesprekken die met onderwijsorganisaties,  
velddeskundigen en ouders zijn gevoerd over PAB**

## **Samenvatting van de gesprekken die met onderwijsorganisaties, velddeskundigen en ouders zijn gevoerd over PAB**

### **Vloeiende overgangsvormen**

In het kader van de voorbereiding van de samenstelling van dit advies is door vertegenwoordigers van de ECPO met een aantal organisaties en velddeskundigen overleg gepleegd over hun ervaringen en opvattingen over preventieve ambulante begeleiding (zie bijlage 6). Daarbij deed zich regelmatig het probleem voor dat het onderscheid tussen 'preventieve ambulante begeleiding' en 'reguliere ambulante begeleiding' in het algemeen minder scherp is dan in de bekostigingssystematiek tot uitdrukking komt. Binnen deze systematiek heeft preventieve ambulante begeleiding het karakter van (vroegtijdige) ondersteuning van zorgleerlingen (zonder officiële indicatie) ten laste van het beperkte budget dat scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs hiervoor ontvangen, terwijl 'reguliere ambulante begeleiding' een (substantieel) onderdeel is van de rugzak die op basis van landelijke criteria aan bepaalde zorgleerlingen wordt toegekend. In de praktijk is dit onderscheid veel minder duidelijk: er is eerder sprake van vloeiende overgangsvormen dan van twee verschillende vormen van ondersteuning. Dit ontbreken van een duidelijke scheidslijn heeft een zwaar stempel gedrukt op de gevoerde gesprekken. De sporen daarvan zijn terug te vinden in onderstaande samenvatting van het besprokene.

### **Aanmelding**

De aanmelding voor preventieve ambulante begeleiding bij een REC of een school voor speciaal onderwijs geschiedt doorgaans met behulp van een gestandaardiseerd aanmeldingsformulier. Dat bevat vaak de bepaling dat aanmelding pas mogelijk is nadat gebleken is dat de mogelijkheden van het eigen zorgsysteem van de school ontoereikend zijn. De aanmelding kan alleen plaatsvinden bij het REC dat zich richt op de problematiek waarvan bij de betrokken leerling sprake is.

Bij reguliere basisscholen is zelden sprake van rechtstreekse aanmelding. De aanmelding loopt meestal via de Permanente Commissie Leerlingenzorg (PCL) van het WSNS-samenwerkingsverband of via het zorgadviesteam (ZAT). Grote scholen voor voortgezet onderwijs melden soms wel rechtstreeks bij het REC aan.

Nu de ambulante begeleider op steeds meer scholen een bekende figuur is geworden speelt deze steeds vaker een (informele) rol bij de aanmelding. In veel gevallen pleegt de school eerst met hem overleg over de wenselijkheid en mogelijkheid van (preventieve) ambulante begeleiding alvorens tot een officiële aanmelding wordt overgegaan. De ambulante begeleider fungeert ook vaak als steunpunt bij het invullen van het aanvraagformulier.

## Vormen van (preventieve) ambulante begeleiding

Uit de gevoerde gesprekken komen in grote lijnen twee typen (preventieve) ambulante begeleiding naar voren: ambulante begeleiding gericht op de individuele leerling en ambulante begeleiding in de vorm van systeembegeleiding.

Bij preventieve ambulante begeleiding gericht op de individuele leerling gaat het doorgaans om kortdurende ondersteuning (twee à drie contacten die maximaal 10 uur omvatten) vanuit een REC of school voor (voortgezet) speciaal onderwijs van een leerling in het regulier onderwijs. Deze ondersteuning heeft in het merendeel van de gevallen vooral betrekking op de leerkracht, mentor of interne begeleider. Directe ondersteuning van de leerling zelf komt veel minder voor. In grote lijnen gaat het om het bieden van concrete handreikingen en om de overdracht van kennis en vaardigheden betreffende de specifieke problematiek waarmee de betrokken leerling van doen heeft.

Er zijn twee vormen van op de individuele leerling gerichte ondersteuning die soms preventieve ambulante begeleiding worden genoemd, maar die dit in de strikte zin van het woord niet zijn: kortdurende ondersteuning na het niet toekennen van een indicatie voor een zgn. rugzak en ondersteuning van de 'toeleiding naar een indicatiestelling'.

Bij preventieve ambulante begeleiding in de vorm van systeembegeleiding gaat het o.a. om voorlichting en scholing van leerkrachten en het verbeteren van de zorgstructuur van de school. Een aantal 'diensten ambulante begeleiding' heeft daartoe een voorlichtings- en scholingsaanbod ontwikkeld. Dit betreft bijvoorbeeld het opstellen van handelingsplannen en/of kennisoverdracht over bepaalde stoornissen. Soms wordt ook video-interactietraining aangeboden. Over deze methode wordt door veldwerkers vaak positief geoordeeld. Deze vormen van systeembegeleiding zijn soms ook ingebed in de ambulante begeleiding van geïndiceerde leerlingen. In dat geval profiteren ook de niet-geïndiceerde leerlingen van de ondersteuning die de ambulante begeleiding biedt.

Het aantal ambulante begeleide leerlingen met een indicatie is inmiddels zo groot, dat ruim de helft van de reguliere scholen regelmatig bezocht wordt door een ambulante begeleider in verband met één of meer van hun leerlingen. Uit gesprekken blijkt dat reguliere scholen zo'n ambulante begeleider soms ook consulteren voor een (nog) niet geïndiceerde leerling waarbij zich gedragsproblemen voordoen. Zo wordt in de praktijk ambulante begeleiding voor geïndiceerde leerlingen ook preventief ingezet.

Sommige scholen voor regulier onderwijs tellen zo veel leerlingen met een rugzakindicatie dat zij voor deze leerlingen een aparte groep kunnen vormen. Daarbij is soms sprake van een min of meer permanente groep (bijvoorbeeld voor leerlingen met een stoornis binnen het autistisch spectrum) en soms van een groep waarin de leerlingen slechts een beperkt aantal weken verblijven. De voor deze groepen benodigde formatie wordt soms voor een deel vanuit het voor (preventieve) ambulante begeleiding beschikbare budget bekostigd.

Deze groepen worden ook wel bezocht door kinderen die niet over een rugzakindicatie beschikken. In dat geval wordt ook wel van preventieve ambulante begeleiding gesproken. Een variant van deze aparte groepen (die men als tussenvoorziening tussen regulier en speciaal onderwijs kan beschouwen) zijn specifieke groepen waarin de leerlingen slechts een deel van de week verblijven. Ook deze groepen worden, voor een deel, vanuit het budget voor (preventieve) ambulante begeleiding bekostigd. En ook hier wordt wel van preventieve ambulante begeleiding gesproken.

Tijdens de gevoerde gesprekken werd regelmatig naar voren gebracht dat (preventieve) ambulante begeleiding binnen het voortgezet onderwijs vaak lastiger te realiseren valt dan binnen het basisonderwijs. Dit is voor een deel het gevolg van het vaklerarensysteem waardoor de leerling doorgaans met een relatief groot aantal leerkrachten van doen heeft. Het houdt echter ook verband met het verschijnsel dat sommige leerkrachten in het voortgezet onderwijs vooral gericht zijn op de overdracht van vakkennis: voor hen is de begeleiding van individuele leerlingen van secundair belang. Het zijn vaak deze leerkrachten die van de ambulante begeleider verwachten dat hij de betrokken leerling buiten de klas 'bijspijkt'.

## **Organisatie**

Een aantal REC's heeft een 'dienst ambulante begeleiding' in het leven geroepen. Deze dienst wordt gefinancierd met de middelen die de in het REC participerende scholen voor speciaal onderwijs voor (preventieve) ambulante begeleiding ontvangen. Het komt ook voor dat de betrokken scholen voor speciaal onderwijs 'hun' ambulante begeleiders bij de gemeenschappelijke dienst detacheren. Waar sprake is van een 'dienst ambulante begeleiding' is het deze dienst die de ambulante begeleiding in het werkgebied van het REC coördineert en verzorgt. Er zijn echter ook REC's waar de ambulante begeleiders nog steeds opereren vanuit de school voor speciaal onderwijs waaraan zij verbonden zijn. Wanneer dat het geval is draagt de manager van het REC zorg voor de coördinatie van de dienstverlening. Dat impliceert o.a. dat hij de door de scholen voor regulier onderwijs ingediende verzoeken om (preventieve) ambulante begeleiding 'doorspeelt' naar de in aanmerking komende scholen voor speciaal onderwijs.

Op dit moment wordt ruim de helft van de scholen voor regulier onderwijs door één of meer ambulante begeleiders bezocht. Grote scholen (met verschillende leerlingen met een rugzakindicatie) worden soms door verschillende ambulante begeleiders bezocht. De reguliere scholen, vooral die in het voortgezet onderwijs, ervaren deze drukte aan ambulante begeleiders die voor een deel hetzelfde te bieden hebben, als ongewenst. De REC's streven er dan ook naar het aantal verschillende ambulante begeleiders op één school tot een minimum te beperken. Daarbij speelt echter wel weer een ander probleem, namelijk dat de ambulante begeleiders 'cluster-gebonden' opereren. Een ambulante begeleider die vanuit cluster 3 is gespecialiseerd in de zorg voor zeer moeilijk lerende kinderen is immers lang niet altijd ook vertrouwd met de specifieke aanpak van normaal begaafde leerlingen met ernstige gedragsstoornissen.



Over het algemeen ligt de invulling van preventieve ambulante begeleiding in dezelfde handen als die van de 'reguliere ambulante begeleiding'. Het kan echter voorkomen dat het wenselijk is een (andere) begeleider met specifieke vaardigheden (bijvoorbeeld ervaring met het verzorgen van video-interactie-training) in te schakelen. In dat geval krijgt de school voor regulier onderwijs (tijdelijk) met verschillende begeleiders van doen.

De meeste gesprekspartners waren van mening dat de organisatie van ambulante begeleiding in gemeenschappelijk dienst meer mogelijkheden biedt dan ambulante begeleiding die vanuit verschillende scholen voor speciaal onderwijs wordt georganiseerd. De vorming van zo'n dienst is echter alleen mogelijk wanneer de betrokken scholen voor speciaal onderwijs bereid zijn een deel van hun autonomie in te leveren. De ene school heeft daar meer moeite mee dan de andere.

Diverse gesprekspartners brachten naar voren dat er sprake is van overlap in de werkzaamheden van de verschillende begeleidende instanties in en rondom het regulier onderwijs. Dit betreft bijvoorbeeld de ondersteuning van school en leerlingen door schoolbegeleidingsdiensten, de ambulante begeleiding door het speciaal onderwijs (REC's), de ambulante begeleiding door de speciale basisschool in het kader van WSNS, de werkzaamheden van de PCL's, de ZAT's enz. De samenwerking tussen al deze vormen van ondersteuning is nog niet overal optimaal. Dat is doorgaans geen kwestie van onwil maar de organisatorische realisatie van deze samenwerking is in de praktijk vaak veel complexer dan op het eerste gezicht lijkt. Bovendien zijn de behoeften aan begeleiding zeer divers en per samenwerkingsverband verschillend: bij een 'rijk' zorgaanbod vanuit het speciaal basisonderwijs wordt minder aanspraak gemaakt op ambulante begeleiding vanuit het REC. En omgekeerd. De afbakening en coördinatie van de werkzaamheden van al deze begeleidende instanties zal naar ieders mening de komende tijd nog de nodige aandacht vragen. Dit geldt des te meer nu zich in de vorm van de Centra voor Jeugd en Gezin weer een nieuwe speler in het veld heeft aangekondigd.

De eerste lichte ambulante begeleiders bestond vrijwel volledig uit ervaren leerkrachten uit het speciaal onderwijs. Met de groei van de populariteit van de rugzak werd de behoefte aan ambulante begeleiders echter (zeker in cluster 4) al vrij snel zo groot dat er ook buiten het speciaal onderwijs geworven moest worden. Daarbij heeft men zich vooral op interne begeleiders en zeer ervaren leerkrachten uit het regulier onderwijs gericht. Het attractieve van deze nieuwe toestroom van ambulante begeleiders was dat zij vertrouwd waren met het oplossen van problemen binnen de mogelijkheden van het regulier onderwijs. Een nadeel was dat zij vaak over onvoldoende expertise op het terrein van de specifieke problemen van het betrokken cluster beschikten. Dit probleem tracht men vooral op te lossen door systematische bijscholing. Ook hier biedt een 'dienst ambulante begeleiding' meer mogelijkheden dan een aparte school die over slechts enkele ambulante begeleiders beschikt.

## Bekostiging

Scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs ontvangen een beperkt budget voor preventieve ambulante begeleiding. De omvang van dit budget is gerelateerd aan het aantal leerlingen van de betrokken school en het type speciaal onderwijs (zie bijlage 5). Het REC waarvan de school deel uitmaakt heeft de taak de inzet van de middelen voor preventieve ambulante begeleiding, na overleg met de WSNS- en VO-samenwerkingsverbanden, te coördineren.

Deze bekostigingssystematiek roept een aantal problemen op:

- Het budget voor preventieve ambulante begeleiding is gekoppeld aan het aantal leerlingen van het speciaal onderwijs, terwijl het is bedoeld voor leerlingen van het regulier onderwijs. Dit impliceert o.a. dat succesvol preventief werk wordt 'bestraft' in plaats van 'beloond': vermindering van het aantal verwijzingen naar het speciaal onderwijs leidt tot vermindering van het budget voor preventieve ambulante begeleiding.
- Er zijn scholen voor speciaal onderwijs die binnen het regulier onderwijs niet of nauwelijks actief zijn. Dit geldt bijvoorbeeld (om voor de hand liggende redenen) voor scholen verbonden aan justitiële jeugdinrichtingen. Deze scholen krijgen hetzelfde budget voor preventieve ambulante begeleiding als andere scholen.
- Het budget is afhankelijk van het type speciaal onderwijs. De daaruit voortvloeiende verschillen zijn (op historische gronden) geënt op de kosten van het speciaal onderwijs binnen aparte scholen voor speciaal onderwijs. Er wordt geen rekening gehouden met het de omvang van de doelgroep die door de preventieve ambulante begeleiding bediend moet worden.
- Het budget voor preventieve ambulante begeleiding is niet bestemd voor MBO-leerlingen. De praktijk leert echter dat de vraag om preventieve ambulante begeleiding vanuit deze sector juist groot is.

Het merendeel van de gesprekspartners uit het speciaal onderwijs acht het budget voor preventieve ambulante begeleiding te beperkt. Daarom zijn er diverse REC's die zich nogal terughoudend opstellen bij het 'promoten' van deze vorm van ondersteuning. Bij een groeiende vraag wordt het onmogelijk om aan de gewekte verwachtingen te voldoen. De gesprekspartners uit het regulier onderwijs hebben het gevoel dat er meer PAB-budget beschikbaar is bij de REC's dan feitelijk aan PAB wordt besteed. Bij een deel van hen leeft de wens om het gehele PAB-budget van de REC's over te hevelen naar de reguliere scholen. Echter vrijwel niemand heeft zicht op de omvang van het bij de REC's beschikbare PAB-budget, noch op de omvang van het niet aan PAB bestede deel van het budget.

In de praktijk wordt in veel regio's meer ambulante begeleiding verstrekt dan het budget feitelijk mogelijk maakt. Dit lukt door een flexibele inzet van de middelen voor 'reguliere ambulante begeleiding'. Het gaat dan vooral om 'systeemgerichte activiteiten' zoals scholing van leerkrachten. Daarnaast worden op incidentele basis ten behoeve van niet-geïndiceerde leerlingen adviezen verstrekt ten laste van het formeel voor geïndiceerde leerlingen bedoelde budget. Dit is mogelijk doordat niet alle geïndiceerde leerlingen gedurende de volle looptijd van de indicatie de begeleiding nodig hebben waarop zij krachtens hun indicatie recht hebben.

In een aantal gevallen is preventieve ambulante begeleiding mogelijk doordat scholen voor reguliere begeleiding met behulp van hun zorg- en/of scholingsbudgetten bij het REC bepaalde vormen van preventieve begeleiding 'inkopen'. Het gaat dan veelal om 'systeemgerichte activiteiten'. Een aantal REC's heeft daartoe een specifiek scholingsaanbod ontwikkeld.

## **Resultaten**

In de dagelijkse praktijk worden de resultaten van de preventieve ambulante begeleiding niet systematisch geëvalueerd: er zijn dus geen gegevens over het percentage leerlingen dat na een periode van preventieve ambulante begeleiding zonder extra steun de schoolloopbaan zonder ernstige problemen kan vervolgen. Soms wordt wel telefonisch naar de voortgang geïnformeerd, maar dat heeft (nog) niet tot systematische rapportages geleid. Er circuleren wel ruwe schattingen over het percentage leerlingen dat na een periode van preventieve ambulante begeleiding alsnog voor een indicatie voor het speciaal onderwijs of een rugzak wordt verwezen. Deze percentages variëren van 20 % tot 50 %.

Geen van de gesprekspartners was bekend met een werkwijze waarbij het succes van het streven naar vergroting van kennis en vaardigheden van de leerkrachten in het regulier onderwijs werd geëvalueerd. Men heeft echter wel de indruk dat er veranderingen ten goede plaatsvinden.

In toenemende mate wordt gebruik gemaakt van aanmeldingsprotocollen (zie bijlage 4). Dit ervaart men als een positieve ontwikkeling: het verheldert de procedure en biedt alle betrokkenen meer houvast. In enkele regio's werken REC's van cluster 2, 3 en 4 aan het op elkaar afstemmen van hun aanmeldingsprocedure. Soms is ook cluster 1 betrokken. Het regulier onderwijs stelt deze samenwerking tussen de clusters zeer op prijs. Enkele ambulante begeleiders signaleerden het risico dat preventieve ambulante begeleiding tot een (ongewenste) verschuiving van verantwoordelijkheden kan leiden. Sommige reguliere scholen roepen de hulp van de preventieve ambulante begeleider al in voor dat de mogelijkheden van het eigen zorgsysteem in voldoende mate zijn benut. Het werken met protocollen kan dit probleem voor een deel oplossen.

## **Rol van de ouders**

Bij het aanvragen van preventieve ambulante begeleiding wordt vrijwel altijd vooraf overleg gepleegd met de ouders. Dit gaat gepaard met het verzoek om schriftelijke toestemming.

Door sommige leerlingen minder uren 'reguliere ambulante begeleiding' te bieden dan waar zij op basis van hun indicatie recht hebben ontstaat meer ruimte voor preventieve ambulante begeleiding voor andere leerlingen. Wanneer zo'n vermindering van uren aan de orde komt gaan de betrokken ouders hiermee in de meeste gevallen akkoord. Voor hen is het resultaat van de begeleiding belangrijker dan het precieze aantal uren. Ouders willen wel dat de ambulante begeleiding weer geïntensiveerd wordt wanneer dat nodig is. In de meeste gevallen wordt hierin voorzien door in het handelingsplan vast te leggen dat de ambulante begeleider de ontwikkeling van de leerling enkele keren per jaar met de ouders bespreekt. Dat is dan tevens een goede gelegenheid om de gemaakte afspraken nog eens door te lopen en de ambulante begeleiding, waar nodig, te intensiveren.

## **BIJLAGE 2**

**Leidraad zoals gebruikt bij de gesprekken met  
velddeskundigen over preventieve ambulante begeleiding**

## **Leidraad zoals gebruikt bij de gesprekken met velddeskundigen over preventieve ambulante begeleiding**

De staatssecretaris van OCW heeft de ECPO gevraagd om te adviseren over een eventuele verschuiving van middelen uit het voor ambulante begeleiding bestemde deel van de rugzak naar de middelen voor preventieve ambulante begeleiding.

Door meer preventieve ambulante begeleiding aan te bieden verwacht men ondermeer dat:

- kinderen eerder worden geholpen voordat de problemen zeer ernstig worden;
- leerkrachten die handelingsverlegenheid ervaren snel hulp kunnen krijgen en daardoor
- een aantal indicaties voor speciaal onderwijs voorkomen kan worden.

Er is echter geen empirisch bewijs gevonden waaruit steun blijkt voor bovengenoemde verwachtingen. Er is ook veel onduidelijkheid over de aard en de duur van preventieve ambulante begeleiding en over de effectiviteit ervan. Een deel van de kinderen die preventieve ambulante begeleiding hebben gekregen, krijgt later alsnog een indicatie voor het speciaal onderwijs.

Het lijkt daarom niet goed mogelijk om op dit moment een landelijke generieke regeling voor te stellen waarvan met enige zekerheid gezegd zou kunnen worden dat die gaat bijdragen aan het verminderen van so-indicaties. Het lijkt zinvoller om nu eerst een aantal regio's ruimte te geven preventieve ambulante begeleiding verder te ontwikkelen en van daaruit meer duidelijkheid te krijgen over welke vormen van preventieve ambulante begeleiding gewenst zijn, onder welke (financiële) condities, wat het effect van deze preventieve ambulante begeleiding is en wel zeer speciaal voor wat betreft de instroom in het speciaal onderwijs of het toekennen van een zgn. rugzak.

Aan de hand van de onderstaande aandachtspunten willen wij met u de preventieve ambulante begeleiding bespreken.

### **a. Doel**

- Vanuit welke gedachten is preventieve ambulante begeleiding (PAB) ontstaan?
- Wat wil men met PAB bereiken?

## **b. Werkwijze**

- Hoe verloopt de aanmelding? Is er een schriftelijk vastgelegde intakeprocedure? Wie meldt aan? Wie neemt welk besluit?
- Welke vormen van PAB worden onderscheiden? Is de begeleiding gericht op de individuele leerling of meer systeemgericht? In hoeverre is er sprake van afstemming binnen de zorgketen? Is er ook sprake van het opzetten van nieuwe groepen in de reguliere school?
- Wat is de rol van de ouders? Wordt ouders expliciet om toestemming gevraagd? Zo ja, hoe en wanneer?

## **c. Organisatie**

- Wat is de omvang en hoe staat het met de personele bezetting? Wie verzorgt de PAB? Hoeveel tijd wordt hieraan besteed? Gedurende hoelang?
- Hoe is de samenwerking met andere partners? Wie zijn er bij betrokken naast de reguliere school? Speciaal onderwijs? Jeugdzorg? ZAT? Liggen de afspraken vast?

## **d. Bekostigingsarrangementen**

- Hoe wordt PAB bekostigd? Wat draagt de reguliere school bij en wat het SO? Uit welke potjes komen deze middelen?

## **e. Ervaringen met deze vorm van ambulante begeleiding**

- Welke effecten verwacht men? Worden deze ook gerealiseerd? Bijvoorbeeld minder aanvragen voor een so-indicatie, meer expertise in het team waardoor er meer specifieke vragen aan de AB-er worden gesteld.





## **BIJLAGE 3**

### **Wettelijke regeling ambulante begeleiding en preventieve ambulante begeleiding**

## **Wettelijke regeling ambulante begeleiding en preventieve ambulante begeleiding**

In artikel 8a van de Wet op de Expertisecentra is ten aanzien van de ambulante begeleiding, de preventieve ambulante begeleiding en de zgn. terugplaatsingsbegeleiding het volgende geregeld.

- 1** Een school, niet zijnde een instelling, heeft, naast het geven van onderwijs, tot taak op verzoek van het regionaal expertisecentrum waaraan de school deelneemt onderzoek te verrichten in het kader van artikel 28c, vierde lid, laatste volzin en het ondersteunen van een school als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs en de Wet op het voortgezet onderwijs, waarbij een leerling is ingeschreven voor wie op basis van de beoordeling door een commissie voor de indicatiestelling een leerlinggebonden budget beschikbaar is en die toelaatbaar is verklaard tot een onderwijssoort als bedoeld in artikel 2, tweede lid, die door de eerstbedoelde school wordt verzorgd of tot een onderwijssoort die behoort tot hetzelfde cluster als de onderwijssoort die door de eerstbedoelde school wordt verzorgd dan wel toelaatbaar is verklaard tot het cluster als bedoeld in artikel 2, vierde lid onder d, waartoe de eerstbedoelde school behoort.
- 2** Onder het ondersteunen van een school, bedoeld in het eerste lid, wordt in elk geval begrepen het doen van aanbevelingen over de begeleiding van de individuele leerling tijdens zijn verblijf op de school die wordt ondersteund, teneinde een optimale ontwikkeling van de in de leerling aanwezige mogelijkheden te bewerkstelligen.
- 3** Bij algemene maatregel van bestuur worden onderwijssoorten aangewezen waaraan bekostiging kan worden toegekend ten behoeve van de begeleiding van
  - a. leerlingen, die zijn geplaatst op een basisschool of speciale school voor basisonderwijs of leerlingen die zijn geplaatst op een school voor voortgezet onderwijs en die naar het oordeel van het bevoegd gezag zonder die begeleiding zouden zijn aangewezen op het speciaal onderwijs en
  - b. leerlingen, die in het direct voorafgaande schooljaar waren toegelaten tot een school, niet zijnde een instelling, en die zonder dat voor hen nog een leerlinggebonden budget beschikbaar is, zijn teruggeplaatst naar een basisschool of speciale school voor basisonderwijs, een school voor voortgezet onderwijs dan wel een opleiding als bedoeld in artikel 7.2.2, eerste lid onder a en b, van de Wet educatie op beroepsonderwijs.

De Wet op de Expertisecentra regelt in artikel 28 b, 6<sup>e</sup> lid onder b en f ten aanzien van de coördinatie van de (preventieve) ambulante begeleiding door het Regionaal expertisecentrum (REC) het volgende:

Het regionaal expertisecentrum heeft in elk geval tot taak:


- b het coördineren van de ondersteuning, bedoeld in artikel 8a, eerste en tweede lid, die door de scholen waarvoor het regionaal expertisecentrum werkzaam is, wordt verleend aan scholen als bedoeld in laatstgenoemd artikel en met inachtneming van de wensen van die scholen;
- f het coördineren van de inzet van de bekostiging ten behoeve van de begeleiding van leerlingen, bedoeld in artikel 8a, derde lid onder a, na overleg met de samenwerkingsverbanden, bedoeld in de Wet op het primair onderwijs en de Wet op het voortgezet onderwijs, in het gebied waarin het regionaal expertisecentrum werkzaam is.



## **BIJLAGE 4**

### **Praktijkvoorbeelden van protocollen en werkafspraken**

figuur 4.1: Aanvraagformulier PAB 2-3-4

 **AANVRAAGFORMULIER** **PREVENTIEVE AMBULANTE BEGELEIDING CLUSTER 2-3-4**  
Digitaal versie

**Datum aanvraag:** [ ]

**Aanvrager:**  
Naam/Grinnr. school: [ ]  
Soort onderwijs :  BAD  SBO  VMBO  PRO  LWOG  HAVANWO  
Adres : [ ]  
Postcode, Plaats : [ ]  
Telefoonnummer : [ ]  
Nummer of Naam : [ ]  
Samenwerkingsverband : [ ]  
Contactpersoon (CP) : [ ]  
Telefoon / Email CP : [ ] / [ ]  
Functie contactpersoon : [ ]

**Gegevens van de leerling:** (eventueel extra informatie open toevoegen)  
Naam Leerling : [ ]  
Geboortedatum : [ ]  
Groep / Leerkracht : [ ] / [ ]

**De aanvraag:**

1. Aard van de problematiek (inadrestig)  
 auditief beperkt  langdurige ziekte somatisch  
 spraaktaalproblemen  godsgesankle men  
 lichamelijke beperking  autisme  
 verstandelijke beperking  langdurige ziekte psychisch  
 lich. en verst. beperking  meervoudige problematiek  
 anders: [ ]

2. a. Zijn er al maatregelen genomen?  JA  NEE  
b. Zo ja: welke, wanneer, door wie en met welk resultaat =>  
graag beschrijven en relevante info apart bijvoegen  
[ ]

3. Aard van de gevraagde ondersteuning  
 advies  onderzoek  
 informatie  [ ]  
 observatie  [ ]

4. Welke is de hulpvraag ?

5. Wat valt op in het functioneren van het kind ? (zowel in positieve als in negatieve zin)

**Betrokkenheid ouders:**

ouders zijn op de hoogte gesteld van de aanvraag voor een consultatie

ouders hebben toestemming verleend tot het inzien van noodzakelijke gegevens

Bij aanvang van het traject in te vullen door de AB-Dienst i.s.m. de reguliere school

Doelstelling inzake: *doelen en meetbare tijd*

Activiteiten/instrumenten ter realisatie doelstelling, gericht op: *doelen en meetbare tijd*

leerkracht / docent:

leerling:

IB-er / zorgcoördinator:

anders:

Na beëindiging van het traject in te vullen door de AB-Dienst

Inzet van:

PAB-REC 2    PAB-REC 3    PAB-REC 4    Bovenrechtelijke zorg SWV:

Team: *Ad-er*

Startinzet:

Eindeinzet:

Inzet in over:

Inzet in contact contacten:

Activiteiteninstrumenten inzet conform plan:  ja  nee , bij nee zonder meer toelichting

Bijzonderheden:

**Evaluatie na beëindiging van het traject in te vullen door de reguliere school**

Naam IB-er / Zelfcoördinator:

\_\_\_\_\_

Datum:

\_\_\_\_\_

Onvoldoende inzet gevraagd  ja  nee , bij nee zonder meer toelichting

\_\_\_\_\_

Evaluatie inzet instrumenten opzet ? aanpak, content, maat, document

Activiteiteninstrumenten:  ja  nee

\_\_\_\_\_

Informatie:  ja  nee

\_\_\_\_\_

Tiëskleur en frequentie:  ja  nee

\_\_\_\_\_

Samenwerking en communicatie:  ja  nee

\_\_\_\_\_

Exponeren en Visiebegreping:  ja  nee

\_\_\_\_\_



Bijzonderheden:

\_\_\_\_\_

-----



figuur 4.2: Protocol PAB J.H. Donnerschool



R. deich van 5  
0794 92 De Wind  
Tel: 0542-432044  
e-mail: adema@jhdonnerschool.nl  
Website: www.donnerschool.nl

Regionaal Educatief Centrum 4  
Tegeltse Oude Wijk 44A  
3812 SW Amstelveen  
Postbus 1127  
3800 BA Amstelveen  
Telefoon: 020 426 04 03  
Telefax: 020 426 04 03  
E-mail: info@rec-4.nl  
Internet: www.rec-4.nl

### Protocol Preventieve Ambulante Begeleiding (PAB)

Het is mogelijk om Preventieve Ambulante begeleiding aan te vragen voor een leerling met gedragsproblemen zonder dat er sprake is van een "rugsak" leerling. De kosten hiervoor bedragen € 480,-.

De bekostiging vindt plaats vanuit het budget PAB van de J.H. Donnerschool of wordt in rekening gebracht aan de reguliere school.

- De reguliere school vraagt de preventieve ambulante begeleiding aan via het REC 4-4, via de ambulante begeleider die op de school begeleidt, via het Samenwerkingsverband/zorgplatform waarbij de school aangesloten is, of direct via de administratie van de J.H. Donnerschool.
- De reguliere school vult het formulier in voor de aanvraag voor preventieve ambulante begeleiding. De hulpvraag moet helder geformuleerd zijn en gaan over de handelingsverlegenheid van de school (en mag niet diagnostisch van aard zijn). Het formulier wordt naar het Samenwerkingsverband/zorgplatform opgestuurd, voorzien van de ondertekening van de schriftelijke toestemmingsverklaring van de ouders (zie aanvraagformulier).
- Het Samenwerkingsverband/zorgplatform bekijkt de hulpvraag. Is de hulpvraag gerelateerd aan cluster IV probleematiek dan komt de aanvraag bij de J.H. Donnerschool met het verzoek de PAB te verzorgen.

- Er vindt intern overleg plaats op de J.H. Donnerschool wie de preventieve ambulante begeleiding gaat doen, bij voorkeur is dit de ambulante begeleider die de LCF leerlingen ook begeleidt.
- De ambulante begeleider maakt een afspraak met de reguliere school.

### De PAB start:

De ambulante begeleider heeft in totaal 6 contactmomenten met de reguliere school.

- Er vindt een intake plaats met daaraan gekoppeld een observatie. Hieruit volgt een aantal adviezen voor de reguliere school.
- De ambulante begeleider komt nog twee maal voor het geven van adviezen welke door de reguliere school wordt verwerkt in het handlingsplan.
- Dan volgt er opnieuw een observatie. De ambulante begeleider vergelijkt deze met de eerste observatie.
- Tot slot is er een eindgesprek welke kan leiden tot de afronding van de begeleiding (met reïntegratie) of tot het aanvragen van een rugzak (de problematiek vraagt een intensievere begeleiding).
- Er volgt een rapportage naar de reguliere school, dit is het verkorte begeleidingsplan (posturen en lugs) (zoeken). Deze rapportage komt via de administratie van de J.H. Donnerschool in het digitale dossier, deze wordt maximaal 2 jaar bewaard.
- De reguliere school neemt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de adviezen en zorgt voor het op de hoogte brengen van de ouders.
- Indien nodig speelt de ambulante begeleider een ondersteunende rol bij de aanvraag van de "rugzak". Dit betekent dat de PAB een keer verlengd kan worden.

**figuur 4.3: Protocol PAB regio Arnhem / Nijmegen**

**PROTOCOL PREVENTIEVE AMBULANTE BEGELEIDING (PAB)**

1. De school doet een telefonische aanvraag bij de coördinator AB of contactpersoon van het samenwerkingsverband. Daarna wordt de folder PAB en het aanvraagformulier PAB opgestuurd.
2. De ingevulde en ondertekende aanvraagdocumenten worden op volgorde van binnenkomst verdeeld.
3. De coördinator AB wijst de leerling, al dan niet na overleg, toe aan een AB-er, die uren voor deze speciale taak heeft gekregen.
4. De AB-er:
  - besluideert de aanmeldingsgegevens
  - houdt bij hoeveel uren worden besteed aan het dossier.
  - maakt een telefonische afspraak met de school (leerkracht en intern begeleider) voor een intakegesprek. De ouders worden ook uitgenodigd voor dit overleg door iemand van de reguliere school
  - voert een intakegesprek met leerkracht, intern begeleider en ouders (probleemverheldering, basisegegevens, hulpvraag en verzuimlijnen), afspreken over het in te zetten consultatietraject
  - doet een observatie of heeft een gesprek met de betreffende leerling
  - desgewenst wordt nog een gesprek of een observatie gepland
  - schrijft een eindverslag van de preventieve ambulante begeleiding, voor school en ouders
  - heeft een adviesgesprek op de school met leerkracht, intern begeleider en ouders
  - meldt de afronding aan de coördinator AB.
  - sluit het dossier; de oorspronkelijke rapportage met het verslag gaan terug naar de reguliere school

**Aanvraagformulier Preventieve Ambulante Begeleiding**

RLC Vierland  
Postbus 11045  
6503 CA Nijmegen  
024-3602430

Datum: .....

**Gegevens van de school:**

Naam school: .....  
Adres: .....  
Postcode/ plaats: .....  
Telefoonnummer: .....  
E-mail: .....  
Contactpersoon: .....  
Samenwerkingsverband: .....

.....(naam) .....(functie)

van de bovengenoemde school vraagt preventieve ambulante begeleiding aan voor:

**Gegevens van de leerling:**

Naam leerling: .....  
Geboortedatum: .....  
Groep: .....  
Leerkracht/mentor: .....

Het betreft preventieve ambulante begeleiding door cluster 1 / 2 / 3 / 4

Is deze leerling in het samenwerkingsverband besproken? ja / nee  
Is deze leerling bekend bij een RECY? ja / nee  
Is deze leerling intern op de school besproken? ja / nee

Wat is de hulpvraag van de leerkracht/mentor?

.....  
.....  
.....

Wat valt op in het functioneren van de leerling?

.....  
.....  
.....

1 2 3 4

Beschrijving van relevante genomen maatregelen in chronologische volgorde en de resultaten ervan 1):

datum	Activiteit	Betrokkenen	Resultaat

1) Het gaat hier om een kort overzicht van de activiteiten die ondernomen zijn; onderzoeks-, evaluatieverslag(en), handelingsplannen bijsluiten, eventueel samenvattingen van de besprekingen over deze leerling.

1234

Relevante bijlagen (in chronologische volgorde voorzien van nummer en datum?):

- |    |     |
|----|-----|
| 1. | 6.  |
| 2. | 7.  |
| 3. | 8.  |
| 4. | 9.  |
| 5. | 10. |

2) onderwijskundig rapport, best- en toetsresultaten, handelingsplannen, onderzoeksverslagen, medische gegevens etc.

Opgesield door:

Naam:

Functie:

Datum:

Handtekening:

Hiermee verklaaren de ouder(s)/ verzorger(s) dat zij akkoord gaan met deze aanvraag voor preventieve ambulante begeleiding en zij geven toestemming de bijgelaste documenten te gebruiken voor de aanvraag.

Naam ouder(s)/ vertegenwoordiger(s):

Datum:

Handtekening:

1 2 3 4

## **BIJLAGE 5**

### **Financiële middelen**

## Financiële middelen

Kader A van deze bijlage biedt een globaal overzicht van de voor het primair en voortgezet onderwijs beschikbare middelen voor speciale onderwijszorg.

Kader A Globaal overzicht van financiële middelen voor speciale onderwijszorg (2007)	
Categorie	Bedrag (in miljoenen euro's)
Samenwerkingsverbanden WSNS (incl. SBO)	365
Samenwerkingsverbanden VO (incl. LWOO en PRO)	515
REC's (incl. SO en VSO)	965
Rugzakken PO en VO	370
Totaal	2.215

Kader B biedt een beeld van de bedragen die de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs ten behoeve van de preventieve ambulante begeleiding ontvangen. In dit kader gaat het om zgn. basisbedragen. Materiële kosten, zgn. leeftijdsbedragen, 'overhead-kosten' en andere detailleringen zijn buiten beschouwing gelaten. De school voor (voortgezet) speciaal onderwijs ontvangt een bedrag voor preventieve ambulante begeleiding op basis van de formule 'aantal leerlingen van de school x het vermelde bedrag'.

Kader B Basisbedragen preventieve ambulante begeleiding (2007/2008)		
Schoolsoort	Basisbedrag (in Euro's)	
	SO	VSO
Dove kinderen	n.v.t.	246,--
Slechthorende kinderen	230,--	n.v.t.
Kinderen met ernstige spraak/taalproblemen	232,--	n.v.t.
Lichamelijk gehandicapte kinderen	995,--	215,--
Langdurig (somatisch) zieke kinderen	10,--	n.v.t.
Zeer moeilijk lerende kinderen	24,--	n.v.t.
Langdurig (psychiatrisch) zieke kinderen	60,--	60,--
Zeer moeilijk opvoedbare kinderen	60,--	103,--
Kinderen in scholen verbonden aan pedolog. instituten	60,--	103,--



Kader C vermeldt de bedragen die de scholen voor de 'reguliere ambulante begeleiding' van geïndiceerde leerlingen ontvangen (het zgn. REC-deel van de rugzak). Ook in dit kader gaat het om zgn. basisbedragen. Materiële kosten, zgn. leeftijdsbedragen, overheadkosten en andere detailleringen zijn weer buiten beschouwing gelaten. De school voor (voortgezet) speciaal onderwijs ontvangt een bedrag voor 'reguliere ambulante begeleiding' op basis van de formule 'aantal begeleide geïndiceerde leerlingen x het basisbedrag'

<b>Tabel C</b> <b>Basisbedragen reguliere ambulante begeleiding (2007/2008)</b>		
Schoolsoort	Basisbedrag (in Euro's)	
	BaO	VO
Dove kinderen	10.537,--	4.977,--
Slechthorende kinderen	4.686,--	3.219,--
Kinderen met ernstige spraak/taalproblemen	4.686,--	n.v.t.
Lichamelijk gehandicapte kinderen	4.686,--	4.977,--
Langdurig (somatisch) zieke kinderen	4.696,--	3.219,--
Zeer moeilijk lerende kinderen	4.686,--	3.219,--
Zeer moeilijk opvoedbare kinderen	4.686,--	3.219,--
Kinderen in scholen verbonden aan pedolog. instituten	4.686,--	3.219,--

De in de kaders B en C vermelde bedragen krijgen pas zeggingskracht na toepassing in een concrete situatie. Dat gebeurt aan de hand van de in kader D geschetste (fictieve) voorbeeld.

<b>Kader D</b> <b>Enkele cijfers betreffende een (fictieve) regio met een relatief klein REC-cluster 4</b>
Regio X telt 200 basisscholen met gemiddeld 200 leerlingen. Er zijn dus 40.000 leerlingen. In deze regio opereert een (relatief klein) REC-cluster 4. In dit REC participeren drie scholen voor speciaal onderwijs voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen en één school verbonden aan een pedologisch instituut. Deze vier scholen tellen samen 300 leerlingen in het speciaal onderwijs en 200 leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs. De 'dienst ambulante begeleiding' van het REC verzorgt de 'reguliere ambulante begeleiding' van 200 leerlingen met een rugzak-indicatie (100 in het basisonderwijs en 100 in het voortgezet onderwijs).

De cluster-4-scholen in regio X ontvangen in 2007/2008 € 790.500,-- voor de ambulante begeleiding van geïndiceerde leerlingen van wie de ouders voor de rugzak hebben gekozen. (100 x € 4.686,-- voor het basisonderwijs en 100 x € 3.219,-- voor het voortgezet onderwijs) Van dit bedrag kunnen (vanuit de veronderstelling dat de bruto-salariskosten van een ambulante begeleider op basis van een ruwe schatting ongeveer € 60.000,-- per jaar bedragen) ruim 13 ambulante begeleiders worden bekostigd (€ 790.500,--: € 60.000,--).

Dezelfde cluster-4-scholen ontvangen in 2007/2008 € 38.600,-- voor de preventieve ambulante begeleiding van niet-geïndiceerde leerlingen (300 x € 60,-- voor het speciaal onderwijs en 200 x € 103,-- voor het voortgezet speciaal onderwijs. Daarvan kan minder dan tweederde ambulante begeleider (€ 38.600,--: € 60.000,--) worden betaald.

Bovenstaande cijfers maken duidelijk dat de budgetten voor preventieve ambulante begeleiding niet in verhouding staan tot die voor 'reguliere ambulante begeleiding'.

## **BIJLAGE 6**

**Personen en organisaties waarmee de ECPO in het kader  
van de voorbereiding van dit advies heeft gesproken**

## **Personen en organisaties waarmee de ECPO in het kader van de voorbereiding van dit advies heeft gesproken**

### **Personen**

Mw. M. Adema	Directeur Dienst Ambulante Begeleiding J.H. Donnerschool, De Glind, cluster 4
Mw. J. Burgers	Manager Dienst Ambulante Begeleiding REC Rivierenland, cluster 3
Dhr. M. Bosch	Senior adviseur KPC
Dhr. O. Corten	Coördinator Ambulante Begeleiding, Berckenschutse, cluster 3
Dhr. A. Cremers	Coördinator REC Zuid-Limburg, cluster 4
Mw. T. Galama	Directeur Ambulante Begeleiding RENN4, cluster 4
Mw. S. Hasper-Sitton	Projectleider Landelijk Netwerk Autisme en PASSER
Dhr. L. Hazen	Directeur Ambulante Dienst REC ZeON, cluster 2
Mw. C. van Helvoirt	Bestuurslid WEC-raad, cluster 4
Dhr. C. Hover	Senior adviseur Smets en Hover
Dhr. O. Kamps	Coördinator Ambulante Begeleiding REC Vierland, cluster 4
Dhr. A. Kliphuis	Algemeen directeur Bartimeus Onderwijs, cluster 1
Dhr. K. Kuijs	Extern adviseur WEC-Raad
Mw. T. Meijers	Coördinator REC Limburg, cluster 3
Dhr. P. Mol	Directeur REC Noord-Holland, cluster 4
Mw. A. Schipper	Beleidsadviseur WEC-Raad, cluster 4
Dhr. P. Versantvoort	Oud algemeen directeur van de onderwijsinstelling Convergo, cluster 1
Dhr. T. Winsemius	Coördinator Ambulante Begeleiding REaCtys, cluster 3

## Organisaties

- Adviesgroep Onderwijs CG-Raad
- Algemene Onderwijsbond (AOB)
- Branchevereniging voor onderwijs aan en zorg voor communicatief beperkten, slechthorenden en doven (Siméa)
- Centrale van Middelbare en Hogere Functionarissen (CMHF)
- Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) Onderwijs
- Federatie voor Onderwijskoepels en Openbaar Onderwijs Rotterdam (FOKOR)
- Kennisgroep leerlingenzorg, VO-Raad
- Landelijke Beroepsgroep voor Intern Begeleiders (LBIB)
- Landelijke klankbordgroep Ambulante Begeleiding
- Passend Onderwijs Landelijk Steunpunt Ouders (POLSO)
- Platform SWV VO
- PO-Raad
- Rondetafel Zorg, CNV Onderwijs
- SBO werkverband
- Stichting Samenwerkingsverband Primair Onderwijs Culemborg en omgeving (Samverkan)
- VO-Raad
- WEC-Raad

## Toegezonden reacties

Dhr. C. van Deursen	Coördinator WSNS Rotterdam-Zuid
Dhr. C. Goverde	Directeur WSNS Rotterdam-Noord
Dhr. J. van der Have	Verenigingsdirecteur SWV Koers VO
Dhr. T. Heskes	Lid Rondetafel CNV sector Speciaal onderwijs
Mw. M. Laan	Directeur SWV VO Schagen
Mw. L. Mak-Peters	Ambulant Begeleider Dienst Ambulante Begeleiding Midden Nederland, cluster 4
Dhr. B. Wiggers	Regiocoördinator SWV VO/SVO Duin- en Bollenstreek



## **BIJLAGE 7**

### **Gebruikte afkortingen**

AB	Ambulante Begeleiding
BaO	Basisonderwijs
ECPO	Evaluatie- en adviescommissie Passend Onderwijs
ITS	Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen
IVA	Instituut voor Beleidsonderzoek en Advies
LGF	Leerlinggebonden Financiering
LWOO	Leerwegondersteunend Onderwijs
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PAB	Preventieve Ambulante Begeleiding
PCL	Permanente Commissie Leerlingenzorg
RAB	Reguliere Ambulante Begeleiding
REC	Regionaal Expertisecentrum
SBO	Speciaal Basisonderwijs
SO	Speciaal Onderwijs
V(S)O	Voortgezet (Speciaal) Onderwijs
WEC	Wet op de Expertisecentra
WSNS	Weer Samen Naar School
ZAT	Zorgadviesteam



evaluatie- en adviescommissie passend onderwijs

**Bezoekadres** Koninginnegracht 25, 2514 AB Den Haag

**Postadres** Postbus 19521, 2500 CM Den Haag

**Telefoon** 070 312 28 60 **Fax** 070 312 28 70

**Email** [post@ecpo.nl](mailto:post@ecpo.nl) **Internet** [www.ecpo.nl](http://www.ecpo.nl)